

Asia: VN/10839/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuntalain ja varainsiirtoverolain 4 §:n muuttamisesta

Alijäämän kattamista ja erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan ja kuntayhtymän arviointimenettelyä koskeva sääntely (110 §, 118 §, 119 §)

Pidättekö ehdotettuja alijäämän kattamista koskevia muutoksia tarkoituksenmukaisina? Miltä osin?

-

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan ja kuntayhtymän arviointimenettelyä koskevaan sääntelyyn ehdotetaan velvoitteita toimenpideohjelman käsittelyyn ja raportointivelvollisuuteen liittyen. **Pidättekö ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina? Miltä osin?**

-

Esityksessä ehdotetaan, että valtiovarainministeriö voisi laissa säädetyin edellytyksin tehdä arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja niitä koskevien valtuuston päätösten perusteella ratkaisun kuntarakennelaissa tarkoitetun erityisen selvityksen tarpeellisuudesta kuntajaon muuttamiseksi myös uutta arviointimenettelyä käynnistämättä. **Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?**

-

Kunnan ja kuntayhtymän hallintoa koskeva sääntely (23 §, 42 §, 56 §, 58 §, 90 §)

Esityksessä ehdotetaan, että hallintosääntöön tulee jatkossa ottaa määräykset sopimusten hallinnasta. **Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?**

-

Esityksessä ehdotetaan muutoksia johtajasopimuksen hyväksymistä koskevaan sääntelyyn sekä kuntayhtymän perussopimusta koskevaan sääntelyyn (perussopimuksen sisältöä koskevat muutosehdotukset sekä kuntayhtymän toimielinten poliittisen suhteellisuuden vaatimus). Lisäksi ehdotetaan muutoksia aloiteoikeutta koskevaan sääntelyyn. **Pidättekö ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina? Miltä osin?**

Esitysluonnoksessa ehdotetaan aloiteoikeutta koskevaa 23 §:ää muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentissa todettaisiin aloiteoikeuden kuuluvan myös kunnassa kiinteää omaisuutta omistaville tai hallitseville henkilöille. Esitysluonnoksessa todetaan, että voimassa olevan lain mukaan aloiteoikeus on kunnan asukkaalla sekä kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä, mutta säännöstä ei ole tulkittu tiukasti sanamuodon mukaisesti. Nykyisin on voinut esiintyä epäselvyyttä siitä, ovatko kunnassa kiinteää omaisuutta omistavat tai hallitsevat kunnan jäsenet olleet oikeutettuja tekemään aloitteita, sillä heillä ei säännöksen sanamuodon mukaisesti ole aloiteoikeutta. Sanamuodon muutoksella täsmennettäisiin, että aloiteoikeus kuuluisi kaikille kuntalain 3 §:ssä tarkoitetuille kunnan jäsenille. Oikeusministeriö pitää ehdotettua täsmennystä kannatettavana ja katsoo sen selkiyttävän tarkoituksenmukaisesti aloiteoikeuden kuulumista kaikille kunnan jäsenille.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi voimassaolevan kuntalain 23 §:n 2 momentti kokonaisuudessaan. Kyseisen momentin mukaan aloite, jonka tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia kunnan asukkaista, on otettava käsiteltäväksi kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Kuntalain edellisessä versiossa (1995/1647) säädettiin, että "[j]os valtuuston toimivaltaan kuuluvassa asiassa aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista, asia on otettava valtuustossa käsiteltäväksi viimeistään kuuden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta". On mahdollista, että osa kuntalaisista, joille kuntalaisaloitemenettely on entuudestaan tuttu, saattavat kokea tämän ns. prosenttialoitteen poistamisen kuntalaista kokonaan heikennyksenä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksiin.

Vaikka esitysluonnoksessa tehdyssä ehdotuksessa uudeksi 23 §:ksi ei eksplisiittisesti kielletä, etteikö useampi kunnan jäsen voisi tehdä aloitteen kunnalle yhdessä, ei pykäläehdotuksen samamuoto kuitenkaan tue ajatusta useamman kuntalaisen yhdessä tekemästä aloitteesta, koska 23 §:n 1 momentissa aloitteen tekijästä puhutaan vain yksikkömuodossa. Koska aloitteen tekijästä puhutaan vain yksikkömuodossa, on luultavaa, ettei aloitteen tekijä kaikissa tilanteissa ymmärtäisi mahdollisuuttaan tehdä aloite yhdessä toisten kanssa, tai kerätä aloitteelle sitä tukevia kannatusilmoituksia. Tämä ei kuitenkaan liene tarkoitus, koska esitysluonnoksessa todetaan seuraavasti: "Muutos käsittelyajan poistamisesta ei todennäköisesti vaikuta siihen, kuinka paljon kunnissa jatkossa tehtäisiin laajemman aloitteentekijäjoukon toimesta aloitteita. Esimerkiksi kunnassa laajaa huomiota saaneissa asioissa voidaan arvioida nykyiseen tapaan kerättävän aloitteeseen mahdollisimman paljon tekijöitä. Kokonaisuudessaan aloiteoikeutta koskevan ehdotuksen katsotaan vahvistavan kuntalaisten osallistumisoikeuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa kunnan asioihin." Oikeusministeriö ehdottaakin, että 23 §:ssä todettaisiin selvyden varmistamiseksi, että aloitteen voi tehdä useampi kunnan jäsen yhdessä.

Oikeusministeriö on pitänyt vuodesta 2013 lähtien kuntalaisaloite.fi –verkkopalvelua, jonka kautta kuntalaiset ovat voineet tehdä palveluun liittyneisiin kuntiin kuntalain mukaisia kuntalaisaloitteita ja aloitteita neuvoa-antavan kunnallisen kansanäänestyksen järjestämiseksi. Palveluun julkaistavaksi lähetetyt aloitteet ovat toisinaan palautemuotoisia, eivätkä selkeästi sisällä toivetta tai ehdotusta kunnalle mistään toimenpiteestä. Myös kunnilta saatujen yhteydenottojen perusteella palautteen ja aloitteiden välinen rajanveto ei aina ole selvä. Tämän vuoksi oikeusministeriö ehdottaa 23 §:ään lisättävän tarkennuksen myös aloitteen sisällöstä.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi ehdotetaan säädettäväksi aloiteoikeudesta hyvinvointialueille Kyseisessä esityksessä on pidetty lähtökohtana, että hyvinvointialueelle tehtävästä aloitteesta säädettäisiin yhdenmukaisesti kunnalle tehtävän aloitteen kanssa. Hyvinvointialueita koskevassa lakiluonnoksessa esitetään, että hyvinvointialueelle tehtyä ”aloitetta käsiteltäessä hyvinvointialueen on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi”. Näiden aloitemuotojen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi oikeusministeriö ehdottaa, että myös kuntalakiin kirjattaisiin kunnalle mahdollisuus kuulla aloitteen tekijöitä aloitteen käsittelyn yhteydessä.

Oikeusministeriön tekemien huomioiden pohjalta aloiteoikeutta koskeva 23 § voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti (pykäläluonnoksen sanamuodosta ei ole aikataulusyistä keskusteltu oikeusministeriön laintarkastuksen kanssa):

”Kunnan asukkaalla, kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä sekä sillä, joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa, on oikeus tehdä aloitteita kunnalle. Aloitteen tulee sisältää ehdotus kunnalle sen toimintaa koskevassa asiassa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet.

Aloitteen voi tehdä useampi kunnan jäsen yhdessä. Kunta voi varata aloitteen tekijöille mahdollisuuden tulla kuultaviksi aloitetta koskevissa asioissa.

Lisäksi palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä kunnan palvelua koskevassa asiassa.

Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet.”

Sähköistä kokousta koskeva sääntely (99 §, 100 §)

Pidättekö ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina? Miltä osin?

-

Ehdotuksessa ei ehdoteta muutoksia sähköistä päätöksentekomenettelyä koskevaan sääntelyyn. Jos kunnassanne/kuntayhtymässänne on käytössä 100 §:n mukainen sähköinen päätöksentekomenettely, onko tätä koskeva sääntely koettu toimivaksi? Ellei, kuinka sääntelyä tulisi kehittää?

-

Kuntayhtymien rakennejärjestelyjä koskeva sääntely (62 a §, 62 b §)

Voidaanko ehdotettavan kuntayhtymien yhdistymistä ja kuntayhtymän jakautumista koskevan sääntelyn katsoa olevan tarkoituksenmukaista kuntayhtymien tehtävien uudelleenjärjestelyjen toteuttamiseksi?

-

Muut huomiot

Muut huomionne lakiesityksestä

-

Suurpää Helka
OM

Nyholm Elina
OM